

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Kultur, språk, medier

Examensarbete
10 poäng

Etik och moral med dockan som verktyg

En studie kring en alternativ metod

Using the Puppet as a Tool to Develop Questions about Ethics and Morality
A Study of an Alternative Method

Björn af Forselles

Lärarytbildningen 140p
Kultur, medier och estetiska uttrycksformer
Höstterminen 2005

Handledare: Balli Lelinge

Examinator: Viveka Rasmusson

Sammanfattning

Jag har i denna studie valt att undersöka om dockan kan fungera som ett verktyg när man arbetar med frågor kring etik och moral. Mitt syfte med undersökningen blir att se om man med hjälp av dockan kan förmedla insikten om etik och moral till barn i de lägre skolåldrarna. Frågan som jag ställer mig, är hur dockan kan fungera som ett verktyg i arbetet kring etik och moral bland de lägre skolåldrarna och vad som är viktigt att tänka på då jag använder dockan som verktyg i mötet med barnen. Slutligen vill jag även få svar på vilka för och nackdelar det finns det med valet av handdocka.

Inledningsvis kommer jag att diskutera kring hur etik och moral presenteras i skolans styrdokument. Vidare kommer jag att diskutera kring valet av handdocka och hur detta kan påverka kommunikationen med barnen.

I den andra delen av min uppsats presenterar jag en sammanfattning av de observationer jag gjort i en förskoleklass, där jag har använt mig av en handdocka som verktyg. Jag har kopplat observationerna till fyra olika etik- och moralfrågor. I mina observationer har jag valt att undersöka hur barnen kommunicerar med dockan, samt om och i så fall hur denna kan användas för att skapa en förståelse. I slutet av uppsatsen kommer jag även att diskutera kring vad du som pedagog bör tänka på i ditt arbete med handdockan samt påvisa de fantastiska möjligheter som dockteater kan erbjuda.

Jag har under min studie upptäckt att dockan fungerar som ett ypperligt verktyg i arbetet med etik och moral. Med hjälp av dockan har jag på ett lustfyllt sätt fått med mig barnen i diskussionerna kring mitt ämne. Jag har även stött på mindre positiva bitar under min studie, men dessa känner jag endast kan kopplas till mitt eget agerande och skulden kan inte läggas på dockan som ett verktyg.

Nyckelord: Alternativ metod, docka, dockteater, etik, moral

Förord

Jag vill först och främst vända min tacksamhet till min handledare Balli Lelinge, som hjälpt mig med råd och stöd under processens gång. Jag vill samtidigt passa på att tacka barn och personal på den skola där observationen är gjord samt barnens föräldrar, som tack vare ert tillstånd gjort observationen möjlig att genomföra. Jag vill även tacka alla som på något sätt hjälpt mig att kunna genomföra mitt examensarbete, inte minst min sambo Karin Johansson som varit till stor hjälp i korrekturläsningen av arbetet och som hjälpt mig att hitta nya alternativa vägar i mitt sökande efter svar på min frågeställning.

Tack för ert stöd!

Björn af Forselles

Genarp, december 2005.

Innehållsförteckning

1 Inledning	9
1.1 Anknytning till läroplanen	10
1.2 Syfte	11
1.3 Frågeställning	11
1.3 Avgränsning	11
2 Litteraturgenomgång	13
2.1 Vad är moral och etik?	13
2.1.1 Etik och moral i skolan	13
2.2 Konflikthantering	14
2.2.1 Vad är en konflikt?	14
2.2.2 Vad är konflikthantering?	14
2.3 Drama och teater som konflikthanteringsmetod	15
2.3.1 Forumteater	16
2.3.2 Forumspel	16
3 Dockan som verktyg	19
3.1 Dockans historia	19
3.2 Att tänka på vid användandet av handdockan	19
3.3 Kommunikation via dockan	21
4 Metod	23
4.1 Metodval	23
4.2 Trovärdighet	24
4.3 Urval	24
4.4 Lokalbeskrivning	25
5 Genomförande	27
5.1 Val av handdocka	28
5.2 Presentation av handdockan Morgan	28
6 Resultat och analys	29
6.1 Resultat Möte 1 ”Saftkalaset”	29
6.1.1 Analys av videofilm	29
6.1.2 Sammanfattande analys	31
6.2 Resultat Möte 2 ”Morgan tar någon annans leksak”	32
6.2.1 Analys av videofilm	32
6.2.2 Sammanfattande analys	33
6.3 Resultat Möte 3 ”Morgan ljuger”	34
6.3.1 Analys av videofilm	34
6.3.2 Sammanfattande analys	35
6.4 Resultat Möte 4 ”Morgan har varit i slagsmål”	36
6.4.1 Analys av videofilm	36
6.4.2 Sammanfattande analys	38

7 Diskussion	39
7.1 Värdering av arbetet i sin helhet	39
7.2 Uppnående av syfte och frågeställning	41
7.3 Framtidsmöjligheter och tankar	42
Litteraturförteckning	45
Bilagor	
Brev till föräldrarna	
Abstract	

1 Inledning

Redan i tidig ålder använder sig barnet av dockan som en länk till verkligheten och på så sätt kommunicerar barnet med omvärlden. Dockan har tidigt en viktig roll i våra liv då den ofta får stå i centrum då barnen bearbetar händelser som de upplever, t ex sjukhus-, tandläkarbesök. Dockan får genomgå samma process och vara en slags testpilot för att se hur *farligt* det är. I rolleken bearbetar barnet sjukhusbesöket om och om igen och dockan spelar nu barnets roll då barnet intar vuxenrollen. Även vardagshändelser bearbetas och spelas upp och ofta kan man som förälder känna igen sig i de dialoger som barnet för med dockan.

-Så dockan, nu måste du gå och lägga dig!

-Nej dockan, har du kissat på dig nu igen!

I ovanstående repliker är det föräldrarnas uppfostran som bearbetas av barnet och ännu en gång intar dockan barnets roll.

Tanken med att använda dockan som verktyg i mitt arbete fick jag då jag funderade kring hur man skulle kunna arbeta med etik och moral även i de yngre skolåldrarna. Det finns många olika metoder för att arbeta med just etiska och moraliska frågor, där rollspel är en av dem. Med hjälp av rollspel kan man synliggöra en konflikt och träna sig i att hantera den, detta då man spelar upp händelsen och tillsammans diskuterar fram och prova tänkbara lösningar. Genom detta arbetssätt visar man de involverade att det finns många olika möjligheter att hantera en konflikt. Många av dessa modeller riktar sig mot de lite äldre barnen, men etik och moral är frågor som är viktiga att redan från början bära med sig. ”Att handdockor inte används som självklart hjälpmedel i det pedagogiska arbetet i förskolan beror naturligtvis på att de vuxna är osäkra. Deras osäkerhet bottnar i bristande kunskaper i ämnet” (Forsberg-Ahlcrona 1991:9).

Tanken som föddes blev självklart: Om nu dockan spelar så stor roll för de yngre barnen, varför inte använda dockan i arbetet kring etiska och moraliska frågor? Jag har därför valt att i denna studie undersöka hur yngre barn hanterar uppkomna händelser kring etik och moral med dockan som verktyg. Mitt arbete är upplagt i en litteraturredel och en observationsdel där jag undersöker hur man kan använda dockan som verktyg. Jag har valt att ta del av Anders Järleby (2005) och hans försök att ge en reflekterande beskrivning av användandet av teater och drama i ett pedagogiskt sammanhang. För att få en översiktlig bild av hur drama kan användas, sett ur ett pedagogiskt perspektiv så har jag även valt att referera till Bodil Erbeth och Viveka Rasmusson i deras undersökning kring att undervisa i

Pedagogiskt drama.

1.1 Anknytning till läroplanen

Jag har i mitt examensarbete försökt förankra min undersökning till läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet. Under skolans värdegrund och uppgifter står det följande att läsa: ”Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället” (Lpo94:7). Genom att använda dockan som verktyg hoppas jag kunna främja elevernas lärande och skapa en förståelse kring etiska och moraliska frågor och kunskaper i att kunna hantera uppkommande konflikter. Vidare tar läroplanen upp: ”Det etiska perspektivet är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Därför skall undervisningen i olika ämnen behandla detta perspektiv och ge grund för att främja elevernas förmåga till personliga ställningstagande” (Ibid:7-8). Då jag vill undersöka ifall dockan kan fungera som ett verktyg i arbetet med etiska och moraliska frågor anknyter denna punkt till min undersökning och jag anser att även dockan är ett verktyg som borde genomsyra undervisningen i olika ämnen. Något annat som jag anser viktigt i läroplanen är: ”Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet” (Ibid:8). Skolan strävar på detta sätt efter att främja elevernas utveckling genom skapande uttrycksformer, vilket jag anser är en viktig del i skolans arbete. Även jag kommer att använda mig av skapande uttrycksformer i min undersökning. Under skolans mål och riktlinjer finner vi även följande: ”Skolan skall aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling” (Ibid:12). Det som läroplanen tar upp här är något som sammanfattar min tanke med min undersökning. Genom dockan och dockteatern får eleverna möjlighet att sätta sig in i och diskutera kring frågor som berör etik och moral.

Under *Mål att sträva mot* finner jag även att:

Skolan skall sträva efter att varje elev

- utvecklar sin förmåga att göra medvetna etiska ställningstagande grundade på kunskaper och personliga erfarenheter.
- Kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen (Ibid:12)

Jag känner att dessa två punkter genomsyrar mitt examensarbete i mitt försök att skapa en förståelse hos eleverna kring etiska och moraliska frågor med dockan som verktyg. Än en gång fungerar dockan här som ett verktyg att koppla teori till praktik och vice versa.

1.2 Syfte

Mitt syfte blir att undersöka om man med hjälp av dockan kan förmedla insikten om etik och moral till barn i de lägre skolåldrarna, då jag är intresserad av att se om dockan kan fungera som ett verktyg för att ge barnen en möjlighet att diskutera dessa frågor utan att bli för personliga, och att fokuseringen istället hamnar på dockan.

1.3 Frågeställning

Nedanstående frågeställningar söker jag svar på under arbetets gång:

- Hur kan dockan fungera som ett verktyg i arbetet kring etik och moral bland de lägre skolåldrarna?
- Vad är viktigt att tänka på då jag använder dockan som verktyg i mötet med barnen?
- Vilka för och nackdelar finns det med valet av handdocka?

1.4 Avgränsning

Jag har under min studie valt att undersöka dockans roll i de lägre åldrarna och har därför förlagt min studie i en förskoleklass och har därför valt att inte ta upp dockans roll i de äldre åldrarna eller ur ett vuxenperspektiv i mitt examensarbete. I min undersökning kommer jag inte heller att ta upp eventuella kulturella skillnader eller genusperspektiv i min studie. Jag är även införstådd med att etik och moral är ett så pass stort ämne, att det skulle vara svårt att ta upp alla dess aspekter till diskussion i detta arbete. Jag utgår därför ifrån den generella förståelsen kring begreppen i min studie (se punkt 2:1).

2. Litteraturgenomgång

2.1 Vad är moral och etik?

Etik och moral är ett ämnen som är enorma och att bena upp och diskutera deras innebörd vore inte rättvist i en uppsats av denna storlek. Jag har därför kortfattat försökt att inringa ordens direkta betydelse. Enligt Nordstedts (1995) stora svenska ordbok definieras moral som: ”uppfattningen om rätt och orätt som styr värdering av handlingar” (Nordstedt 1995:769). Etik definieras i samma ordbok som ”läran om (god) moral” (Ibid:274). Om jag ska tolka Nordstedt definition är alltså moral de normer och värderingar som avgör hur vi som individer eller i grupp bedömer, beslutar eller handlar. Vår moral visar sig på så sätt i våra handlingar, eller i de handlingar vi inte utför. Många av oss grundar vårt moraltänkande på sunt förnuft och den ”Gyllene regeln” som finns i många vishetsläror. ”Därför, allt vad ni vill att människorna skall göra er, det skall ni också göra dem. Detta är lagen och profeterna” (Matt 7:12)

2.1.1 Etik och moral i skolan

För att ta reda på hur skolan ställer sig till etik och moral har jag tagit del av ett Värdegrundsprojekt som pågick mellan februari 1999 och mars 2000. Projektledare var Gunilla Zackari och syftet med projektet var att stödja och stimulera det lokala arbetet i skolor och kommuner med att omsätta värdegrunden i praktisk handling genom olika målgruppsanpassade insatser. Skolverkets utvärdering av läroplanen i praktiken (från 1999) visar enligt Zackari och Fredrik Modigh att skolorna i många fall tycks sakna redskap för att arbeta med och värdera värdegrunds- och demokratifrågor i undervisningen, vilket är något som jag själv känner igen ifrån mitt arbete ute på skolorna. Undersökningen som gjordes visar även att eleverna generellt är öppna och kritiska och har i stor omfattning lärt sig om ansvar, hänsyn, solidaritet och rättvisa (Zackari & Modigh 2000:26). Zackari och Modigh tar upp något som jag känner är relevant för min undersökning, nämligen att i takt med barnens stigande ålder ökar deras förmåga att identifiera och förklara etiska problem samt att se olika sammanhang. Jag tror därför att det är viktigt att vi redan i tidig ålder låter barnen få träna sig i att identifiera etiska problem och att se olika sammanhang, för att göra denna utveckling så resultatrik och stärkande som möjligt. Det visade sig även att många elever utvecklar demokratisk kompetens och mognar socialt. En utmaning för verksamheten är att utveckla

pojkarernas empatiska förmåga och demokratiska kompetens, vilket jag även har upplevt under min tid som arbetsam inom skolverksamheten. Varför pojkarnas empatiska förmåga är så tydligt primitiv jämfört med flickors tror jag bland annat beror på att flickorna under sina lekar i dockvrån utvecklar empati och samspel med omvärlden, något som pojkarnas lekar ofta inte innehåller. Utvärderingarna visar även att många elever brister när det gäller att tillämpa moraliska principer och ta ett eget ansvar för sina handlingar. Skolverket tar även upp i sin utvärdering att konflikter är något som ingår i skolans vardag. Under barnens tidigare skolår behandlar man ofta frågorna som en pedagogisk fråga och ser det som jag förstår det som en utvecklingsfas, medan man i de högre åren i grundskolan ser det som disciplinproblem som måste lösas. Bland de yngre barnen förekommer ofta öppna konflikter som är tydliga för omvärlden, men kränkningarna förändras i takt med barnens stigande ålder och högre upp i åldrarna riskerar kränkningarna att bli dolda och hårdare (Zackari & Modigh 2000:26-27).

2.2 Konflikthantering

2.2.1 Vad är en konflikt?.

Arne Maltén (1992) berättar i sin bok *Grupputveckling*, att ordet konflikt kommer från ordet ”conflictus” som betyder tvist, motsättning eller sammanstötning (Maltén 1992:75). En konflikt kan skapa sår och osäkerhet hos dem som drabbas av den och kan gälla mål, intressen, synsätt eller värderingar. Jag håller med Maltén när han tar upp att vi inte ska vara rädda för att bemöta konflikter, då arbetet brukar leda till tillväxt och utveckling inom gruppen. Gruppens stimulans och idéflöde ökar och i slutändan skapas en större gruppsygghet, vilket även jag tror att de flesta pedagoger ser som något positivt (Ibid: 1992:75). Men samtidigt har jag förstått att för att detta ska fungera krävs både kunskap om konflikter, dess orsak, förlopp och hantering men framför allt krävs det övning.

2.2.2 Vad är konflikthantering?

Då jag har tagit del av det Maltén tar upp förstår jag att det finns många modeller för att hantera en konflikt. Några av modellerna är mindre användbara enligt Maltén, vissa människor har även tendensen att sopa problemet under mattan. Med en sådan attityd upphör all konfliktanalys innan den hunnit börja. Något som jag tror är den vanligaste modellen är den där vi som vuxna vill utse en syndabock och genom den s.k. separationsmodellen skiljer man på slagskämparna och hoppas på så sätt skapa frid och fröjd. Men enligt Maltén måste

man gå till botten med problemet och att det gäller att skilja på sak och person (Maltén 1992:82).

Tid är något som är avgörande för att kunna hantera en konflikt. Maltén menar att för att kunna hantera en konflikt, så måste man ta sig tid för att noggrant analysera vad konflikten egentligen handlar om, dvs. konflikten måste göras synlig (Maltén 1992:82-83). Något som jag tror att många människor har svårt för, är att vi måste gå in med en öppen och neutral attityd i konflikten, även om problemet skulle bottna i någons personlighet. Här kan jag känna att det därför kan vara bra att ha en tredje person till hjälp som kan bidra till att diskussionen förs vidare utan att det uppstår personangrepp.

När huvudorsaken för konflikten är avgjord tar Maltén vidare upp att det nu gäller att komma fram till ett hanteringsförslag. Även här måste man låta de berörda få diskutera fritt utan direkta värderingar. Om flera olika förslag kommer upp blir uppgiften att välja ut den som har störst sannolikhet att lyckas. Denna efterföljande omröstning, bör ske demokratiskt, dvs. alla måste vara medverkande och alla måste ta ställning. Innan hanteringsförslaget genomförs, bör eventuella hinder analyseras och om möjligt undanröjas. Efter en tid bör konflikthanteringen utvärderas för att se vad som återstår av problemet. Här betonar Maltén att det är viktigt att man arbetar tillsammans och att allas åsikter kommer fram, även de tystlåtna. Var och en ska ges möjlighet att förklara och uttrycka sina tankar och känslor. På så sätt stärks både den enskildes och gruppens självkänsla samt att alla känner sig delaktiga i det slutliga hanteringsförslaget (Ibid:82-83).

2.3 Drama och teater som konflikthanteringsmetod

Enligt Anders Järleby (2005) har teater och drama setts som ett förlösande ämne genom historien inom personlighetsutveckling och träning av hela människan. Teater har också setts som ett hjälpmedel i de olika teoretiska ämnena, språk, historia och religion då teatern fungerat som ett redskap då man velat få en djupare insikt i ämnet då man fysiskt gestaltat det som skulle läras in (Järleby 2005:15). Att vara deltagande i processen gör att förståelse och möjligheten att sätta sig in i situationen ökar i och med att jag själv upplever det som händer, vilket även Christina Chaib (2000) tar upp i sin forskning. Chaib menar att perspektivet mot omvärlden ökar och vi utvecklar samtidigt empati för andra människor, som en flicka beskriver under ett forskningsprojekt kring ungdomars teaterskapande: ”Man liksom känner sig förstå andra människor genom att spela andra roller. /.../ Jag tror att man respekterar andra

människor mer. Om man har spelat en roll, så kan man liksom acceptera dom för då har man själv, på nåt vis, varit sån” (Chaib 2000:68-69). Då jag undersökte dockteaterns möjligheter som metod för konflikthantering kom jag även i kontakt med två andra metoder, forumteater och forumspel. Dessa båda metoder är jämfört med min tanke med dockan som verktyg också baserade på att skapa en djupare förståelse då deltagarna mer eller mindre blir fysiskt delaktiga i själva konflikthanteringen och jag ansåg därför de vara av betydelsefulla att ta med som alternativa metoder.

2.3.1 Forumteater

Forumteater, även kallat ”de förtrycktas teater” som formades av den brasilianske teatermannen Augusto Boal var ett försök att skapa hopp hos de fattiga latinamerikanska bönderna. Teaterspelen innehöll vardagliga händelser där förtryck och maktmissbruk tydligt åskådliggjordes. Genom att gå in och ta över rollen av någon som tydligt var underlägsen, gavs publiken möjlighet att agera för att förbättra situationen. Då man idag använder sig av forumteater, spelas den oftast upp av amatörgrupper eller skådespelare som gestaltar ett samhällsproblem eller det problem som uppdragsgivaren vill lyfta fram. I dessa fall gör åskådarna sällan eller aldrig egna inhopp, utan kommer istället med förslag på en handling och detta iscensätts av teatergruppen eller skådespelaren.

2.3.2 Forumspel

I ett forumspel finns det en vuxen ledare, även kallad *Joker*, som introducerar åskådare i det som ska komma och att dennes uppgift är att hjälpa aktörerna att hantera konflikten. Deltagarna delas in i mindre grupper (5-7 personer i varje) och tilldelas en konflikt/dilemma t ex maktutövande, mobbing, snatteri, rasism. Varje grupp ska presentera sitt dilemma i form av en kort och inövad scen. Scenen ger i sig ingen lösning på problemet utan slutar när konflikten är som mest kritisk. Situationen kommer att spelas upp två gånger. Med hjälp av jokern får någon i de övriga grupperna möjligheten att ge sig in i spelet under andra spelomgången och prova sina idéer för att leda handlingen till en positiv hantering av konflikten. Om det finns flera olika alternativa förslag kan spelet upprepas flera gånger. Något som är viktigt att tänka på är att allt deltagande är frivilligt och ingen ska tvingas till något! Då ett antal försök har provats bör jokern avsluta spelet medan det fortfarande finns engagemang för problemet.

Att på detta sätt vara deltagande i processen gör att möjligheten att sätta sig in i situationen ökar i och med att jag då själv upplever det som händer med flera av mina sinnen och det blir på så sätt lättare att skapa sig en känsla och förståelse.

3 Dockan som verktyg

3.1 Dockans historia

Intresset för dockor och dockteater har växlat under civilisationens utveckling, men dockor har funnits med i alla kulturer långt tillbaka i tiden. Vid utgrävningar i egyptiska tempel har man hittat delar av marionetter och i det antika Grekland var dockteatern väl känd. Dockspel med politisk satir var något som förekom redan på Caesars tid, men då innehållet i dockspelen mer och mer började närma sig Caesars sätt att styra landet, förbjöd han allt dockspel av rädsla för vad dockorna skulle kunna åstadkomma. Ännu en ledare, nämligen Adolf Hitler ska ha låtit några kända dockor hamna i Gestapos hemliga arkiv för att de inte skulle kunna skada honom. Under medeltiden blev dockteatern även känd inom kyrkan. Dockteatersällskap hyrdes in av kyrkan för att spela upp pjäser med religiösa budskap och då och då även händelser ur bibeln. Även munkarna använde sig av dockteater för att undervisa folket. Under 1600-talet drabbades dockteatern av den romersk-katolska kyrkans hetskampanj, då denne ansåg att dockteater var något som hade med djävulen att göra (Borin & Hammarstrand 1973:5-6).

Under 1700-talet expanderade intresset för dockteatern igen och dockspelet fick en poetisk karaktär. Leken fick en större betydelse för inläringen och dockor och docksaker hamnade i centrum. Under 1800-talet blev mycket av dockteatern mekaniserad, för att på så sätt kunna ge publiken ännu mer spektakulära skådespel. Detta bidrog till att den så småningom blev så invecklad att bara ett fåtal kunde behärska konsten. Från 1900-talet vände trenden och publiken uppskattade berättelser med djupare innehåll mer än spektakulära effekter (Paulsen 1992:15).

3.2 Att tänka på vid användandet av handdockan

Det finns mycket att tänka på då man använder dockan som ett kommunikationsmedel. Erberth och Rasmusson (2003) tar upp fyra viktiga punkter att tänka på då man talar genom dockan:

1. Se på dockan när du spelar med den, så att du riktar uppmärksamheten på dockan med hjälp av blicken.
2. Håll dockan så att alla kan se den.
3. Försök att hitta enkla rörelser till dockan. De skall passa till dockans karaktär.

4. Undvik att låta dockan nicka för mycket på huvudet när den talar (Erbeth & Rasmusson 2003:115-116).

Borin och Hammarstrand (1973) tar upp i sin bok *Dockteater i skolan*, att då vi vuxna ska spela dockteater så ställer vi ofta för höga krav på oss själva, det ska bli dramatiskt och fint. Oftast uppfattar man att det är lättare att spela med en docka då man har en scen och många känner svårigheter i att behöva framträda med dockan utan någon scen att gömma sig bakom (Borin & Hammarstrand 1973:47). De tar vidare upp att det finns två användbara möjligheter att få dockan att kommunicera. Ett av alternativen är att göra dockans karaktär blygsam och att dockan endast viskar i spelarens öra, som sedan framför vad dockan vill. Detta kan kännas en aning enformigt om det används för ofta. Den andra möjligheten är att ge dockan en egen röst, dvs. först talar spelaren med sin egen röst och sen förställer han sin röst när dockan ska prata. Något som är viktigt att tänka på är att inte ge dockan en för svår röst. Rösterna ska heller inte vara för lika varandra så att det blir svårt för publiken att följa med och höra vems röst som är vems. Ett enkelt sätt att undvika detta är att spelaren har en ljus röst får dockan en mörk och tvärtom (Ibid:47). ”Det er dokkeførereren som gir liv til det livløse, dokkeførereren blir magikeren som legger menneskelige følelser i dokka” (Paulsen 1992:36).

Publikens ålder är också något som spelar roll för valet av teaterform och dockor vilket är något som Karin Neuschütz (1984) tar upp. För att kunna bestämma vad vi ska spela i vår dockteater, måste vi veta hur gamla barnen är, om det är några vuxna med etc. Om det är frågan om en publik i olika åldrar, måste vi förstås ta hänsyn till de yngsta (Neuschütz 1984:67).

Neuschütz ger tips på vilka dockspeltekniker som passar för barn i förskoleåldern. Något som är viktigt är att man som dockspelare gör korta föreställningar, cirka 15 – 30 minuter. Det finns många olika sorter av dockor av använda sig av beroende av valet av spelteknik och barnens ålder. *Fingerdockor* fungerar bra för korta, improviserade lekar med fingrarna eller med smådockor. Med *knäteater* sker teatern som en lek i ditt knä med barnets egna saker, stådockor eller enkla handdockor. *Bordsteater* passar bra för korta spel utan ridåer, med stådockor eller tråddockor. *Handdocksteater* bör ske med runda, ej karikerade dockor och är bra då man vill skapa en dialog med barnen (Ibid:67).

3.3 Kommunikation via dockan

Enligt Paulsen (1992) är det oftast lättare att få en dialog med barnet genom dockan. ”Teaterdocka blir ofte sett på som et middel til kontakt, et mellomledd i kommunikasjonen” (Paulsen 1992:32) Handdockan blir den hjälplösa som barnet måste hjälpa och är inte den vuxna som vet allt och har de rätta svaren. Genom att handdockan har ett nära släktskap med den vanliga dockan som barnet leker med blir kommunikationen inget problem då barnet vet hur den ska prata med dockan. Genom den vuxne kan handdockan bli ett hjälpmedel för att samtala om händelser i barnets vardag och att visualisera saker som barnet inte känner till. Samtalen kan handla om glädje, sorg, konflikter, roliga upplevelser och värderingar för att nämna några. Paulsen anser även att dockan ofta ses som ett medel för kontakt. Teaterdockan får förskolebarnen att koncentrera sig på vad det är som händer och det dockan gör och säger. Enligt en observation visar det sig att när handdockan vänder blicken mot barngruppen sker deras kommunikation med dockan, barnen pratar med dockan. När dockans blick åter är vänd mot dockspelaren, om denne inte är skymd, sker barnens kommunikation istället med dockspelaren. Detta visar på att dockans ögonkontakt är en viktig detalj att tänka på som dockspelare om man vill få barnen att kommunicera direkt med dockan (Ibid:32). Detta är något som jag själv upplevde under mina observationer och tar upp detta i diskussionsavsnittet.

Neuschütz tar också upp dockspelarens inställning då spelarens engagemang lätt lyser igenom. Enligt Neuschütz kan barn bli direkt förnärmade om de märker att den vuxne inte tar dockteatern på allvar. Att ge dockorna påklustrade attityder påverkar också barnen och skapar ointresse hos barnet och därför är det bättre att hålla sig till det okonstlade och äkta även hos dockan. Något som också är viktigt att ta i beaktande kring valet av teaterform är om du som teaterspelare är en planerare eller en improvisatör och hur du beroende av detta skall lägga upp ditt teaterframträdande. En planerare kastar sig inte in i något nytt, dvs har svårt att improvisera, utan vill gärna vänja sig vid tanken först. En improvisatör däremot lyckas ofta ta sig ur oväntade situationer och har på så sätt samlat en mängd erfarenheter från de mest skilda områden i livet (Neuschütz 1984:81-83).

4 Metod

4.1 Metodval

För att få svar på mitt syfte och min frågeställning, så har jag valt att göra en deltagande observation där jag själv kommer att använda mig av dockteater vid fyra mötestillfällen tillsammans med barngruppen. Jag kommer att använda mig av dockan som ett verktyg för att gestalta de olika etiska och moraliska dilemman som barnen kommer att ställas inför. Dessa dilemman kommer att presenteras med hjälp av korta historier. För att bearbeta materialet i efterhand, så kommer jag att göra videoupptagningar vid varje tillfälle för att lättare kunna analysera innehållet. Jag kommer alltså att använda mig av en så kallad kvalitativ bearbetning av det inspelade materialet, dvs att jag kommer skriva ut vad som händer på filmen för att få en text att arbeta med (Patel & Davidson 2003:118-124). Jag kommer på så sätt att ha uppdaterat mig kring barnens agerande inför varje möte som äger rum. På så sätt tar jag del av mina eventuella misstag och kan strukturera upp nästa möte annorlunda.

Fördelen med att man använder sig av videoupptagningen blir att man på så sätt fångar situationen direkt på film och kan i efterhand se på videofilmen om och om igen. Samtidigt har jag funderat kring det negativa med användandet av videokameran. Detta kan vara att barnen uppträder annorlunda då de vet att videokameran finns där. Jag har därför valt att i så liten skala diskutera med barnen kring att observationen blir inspelad och kommer inte att göra någon närmare presentation av videokameran för de barn som deltar i undersökningen. Ett annat alternativ vore annars att använda sig av en bandspelare. En bandspelare är mindre och smidigare än en videokamera och på så sätt lättare att ta bort fokus ifrån, men samtidigt kan det bli svårt att urskilja och tyda innehållet på bandet och urskilja vem rösten tillhör. En bandupptagning har även sina begränsningar. En förskoleklass är precis som Lena Reich Rubinstein och Bodil Wesén (1986) skriver "... inte riktigt den idealiska inspelningsstudion" (Rubinstein & Wesén 1986:33). Likaså tar de upp att det är bäst om man använder bandupptagning vid lugna och stationära aktiviteter för att undvika att det blir rörigt och besvärligt att få ut något av bandens innehåll. Samtidigt ger en bandupptagning fler möjligheter till observation. Rubinstein och Wesén tar upp att man bland annat kan observera hur olika man talar till pojkar och flickor eller hör oss själva använda klichéaktiga fraser eller språkrodor. Rubinstein och Wesén tar vidare upp att det är viktigt att använda det man hör på bandet för att utveckla sitt pedagogiska kunnande, annars är inspelningarna värdelösa. En

annan sak som är viktig att tänka på vid en bandupptagning är att det bara är en dimension som bandspelaren fångar och alla synintryck, kroppsspråk osv. försvinner (Ibid:35). Genom att jag använder en videokamera, får jag även med dessa intryck i min observation.

Ett tredje alternativ vore att skriftligt föra ner anteckningar kring samtalet med barnen. Detta kanske hade fungerande alternativ om man varit två om att skriva examensarbetet, i och med att en person är upptagen med att hålla i handdockan. Då jag valt att skriva ensam ansåg jag att denna metod inte var ett möjligt alternativ, då jag i så fall hade fått föra ner anteckningar efteråt, vilket hade kunnat leda till att viktig information fallit bort pga. att minnet lätt sviker.

4.2 Trovärdighet

Trots att modellen med att använda dockan som ett verktyg inom etik och moral är relativt okänd och mängden material kring ämnet är relativt sparsam, så anser jag att jag lyckats undersöka det jag avsett.

Pål Repstad (1993) tar upp följande i sin bok *Närhet och distans*: ”En viktig del av dataanalysen består i att verkligen inta ett kritiskt förhållningssätt till värdet och giltigheten hos den information som man samlat in /.../ Värderingen av egna data blir mycket lättare om man under datainsamlingen noterade under vilka omständigheter informationen samlades in” (Repstad 1993:103). I och med att observationen har skett i en barngrupp, så har jag varit noga med att se på barnens uttalande utifrån deras bild av verkligheten. Runa Patel och Bo Davidson (2003) tar upp tillförlitlighet i sin bok om forskningsmetodikens grunder och skriver följande: ”För att kontrollera reliabiliteten kan vi vid observationer använda oss av två observatörer vid samma tillfälle” (Patel & Davidson 2003:101). Genom att filma min deltagande observation och därefter analysera innehållet i videofilmen har jag på så sätt försökt att skapa den tillförlitlighet som man kan kräva av en sådan observation. Min undersökning är baserad på en kortare tids observation och en längre tidsperiod skulle kunna ge en ännu mer tillförlitlig och bestående bild kring arbetet.

4.3 Urval

Förskoleklassen som jag valt att göra min undersökning kring, ligger på en mindre ort utanför Malmö. Skolan är omgiven av ett villaområde med en blandad social grupp, bestående av mestadels barnfamiljer. Barngruppen är delad i två mindre grupper med ca 10 barn i varje, där

en av grupperna kommer att ingå i min undersökning. Jag anser att antalet barn är tillräckligt för att få svar på min frågeställning och dels tror jag att jag på detta sätt lättare kan se och bekräfta varje barn. I en större grupp blir det lättare att några barn tar överhand och att jag på så sätt missar något barn. Barngruppen är jämt fördelad mellan pojkar och flickor och samtliga barn har fyllt 6 år. Alla barnen i barngruppen är svensktalande och har svensk bakgrund. Barnens namn är fingerade och för att kunna göra min undersökning har jag tagit kontakt med barnens föräldrar för att få tillåtelse att filma deras barn. Gruppen som jag valt att observera består utav: Adam, Bibbi, Christoffer, David, Erika, Frida, Gustav, Hanna, Ida, Johanna, Kerstin och Lars.

4.4 Lokalbeskrivning

Lokalen där observationen kommer att utföras är ett ljust och upplyst klassrum på ca 35m². I rummet finns ett antal bord och stolar, men har ett större område av fri yta där mötena med dockan Morgan (se punkt 5:2) kommer att genomföras. Barnen kommer att sitta på golvet i en halvmånformad figur framför mig och Morgan kommer att befinna sig i mitt knä under uppspelet. Jag kommer inte att använda mig av någon scen för att på så sätt få en närmare kontakt med barnen, vilket jag tror en scen skulle kunna motverka. Den koffert som Morgan plockas upp ur kommer även att fungera som en förvaring för de rekvisita som används under mötet och det är även till kofferten som Morgan återvänder då mötet är avslutat. Klassrummet ligger angränsande till ytterligare en lokal där barnen brukar ha fri lek, men som också fungerar som klassrum ibland. Mellan de två lokalerna ligger ett kapprum, vilket gör att verksamheten i de två lokalerna inte stör varandra.

5 Genomförande

Jag kommer att genomföra fyra möten som sträcker sig över två veckors tid. Varje möte kommer att vara runt ca 15-25 minuter tillsammans med de utvalda barnen. Vid varje möte kommer barnen att ställas inför ett nytt dilemma, som de tillsammans med dockorna ska hantera.

Här följer en översiktsplan över mötena med barngruppen:

Datum	Hur länge	Närvarande barn	Vad händer under mötet?
05-11-01	15 min	Ej Kerstin och Lars	Presentation av Morgan. Morgan blir bjuden på saftkalas
05-11-02	17 min	Alla	Återberättande av första mötet Morgan tar någon annans leksak
05-11-05	23 min	Ej Kerstin och Hanna	Morgan ljuger
05-11-06	18 min	Alla	Morgan har varit i slagsmål

I första mötet med handdockan Morgan kommer barnen att ställas inför ett dilemma kring att dela med sig. Jag hade tänkt presentera Morgan då jag bjuder in Morgan på ett saftkalas då han är på besök. Till saftbjudningen kommer det att bjudas på pepparkakor, då observationen görs i juletider och det är dessa pepparkakor som kommer att vara i fokus. Under framdukningen av glas och saft kommer Morgan att äta upp de kakor som finns på kakfatet och detta kommer förhoppningsvis leda till en diskussion med barnen kring att man ska dela med sig.

Under det andra mötet kommer barnen att ställas inför dilemman att ta något som inte tillhör en själv dvs. att stjäla. Tanken kring dagens innehåll fick jag då jag hörde att man i förskoleklassen får ta med sig en leksak hemifrån varje fredag och det har hänt att leksaker har försvunnit och upphittats hemma hos något annat barn. Jag valde därför att lägga mitt andra observationstillfälle under en fredagsförmiddag och kommer även att ha med mig en leksaksbil i kofferten. Morgan tycker att leksaksbilen är jättefin och kommer vid obehövligt ögonblick att ta leksaksbilen och lägga den bakom min rygg. Detta kommer troligtvis att

öppna upp diskussionen kring att ta någon annans saker.

Jag ville under det tredje mötet med barngruppen fokusera kring om att ljuga, att man ljuger för att passa in, att inte tro att man är tillräckligt populär inför sina kompisar. Bland barn diskuteras ofta de mest kända Tv-spelen eller filmerna eller de nyaste leksakerna och det finns risk att känna sig utanför om man inte själv har tillgång till dessa. Under mötet kommer jag att diskutera kring vad barnen har gjort under helgen och vid olika tillfällen kommer Morgan att inflika med den mer otroliga händelsen efter den andra. Hur reagerar barnen på Morgans berättelser och när det avslöjas att han ljuger?

Under fjärde och sista mötet hade jag tänkt att barnen ska få diskutera ilska och att det är lätt att ta till våld då man blir riktigt arg. Morgan kommer denna gång ha plåster och bandage på kroppen för att symbolisera att han varit i slagsmål. Morgan kommer att berätta att han blivit arg och att han därför hamnade i slagsmål.

5.1 Val av handdocka

Kring valet av handdocka funderade jag först kring att använda mig av en så neutral docka som möjligt, för att på så sätt inte påverka budskapet i min undersökning. Samtidigt vill jag väcka barnens intresse för att vara delaktiga i undersökningen och kände att en neutral docka möjligtvis skulle kunna hämma barnen att vilja delta i diskussionen. Dockan som jag slutligen valt att använda mig av är en handdocka som föreställer en fågel. Att det slutligen blev ett djur som får symbolisera min handdocka, ser jag som något positivt då det på så sätt inte går att koppla de uppstående problemsituationerna till vare sig kön, klass eller etnisk tillhörighet.

5.2 Presentation av handdockan Morgan

Morgan är en rosa fågel, en s.k. "Squeaky bird" med rosa fluffig fjäderklädsel och är inköpt i en större leksaksaffär. Han har stora bruna ögon, en stor gul näbb och två dinglande gula ben under kroppen. Min handdocka gör sig förstörd genom den "pip-kudde" som sitter monterad inne i näbben. Kommunikationen mellan dockan och barnen kommer att ske genom att dockan pratar till mig och jag översätter hans ljud till ord. Detta gör att jag som dockspelare fortfarande har ledarskapet och kontakten med barngruppen. Morgan bor i min koffert som jag har med mig vid varje mötestillfälle. Till sitt sätt är han framåt och gör ibland saker utan att tänka sig för.

6 Resultat och analys

6.1 Resultat Möte 1 ”Saftkalaset”

Barngruppen som jag kom att observera är en framåt och öppen grupp, något jag redan från början kände till. När Morgan plockades fram ur kofferten var alla barnen med och iakttog med spänning vad som skulle komma näst. Bibbi och Erika påpekar plötsligt att: ”Åhh, det är ju en leksakspapegoja, jag har en sån papegoja hemma.” ”En sån papegoja har min kusin också!”. Jag insåg att valet att köpa en handdocka möjligtvis skulle kunna påverka situationen men kände plötsligt att situationen vände då ett av barnen åter tar ordet och säger ”Jag har en prick likadan hemma och den heter också Morgan”. Detta gjorde att fokuseringen kring att dockan var inköpt släppte och spelet kunde gå vidare. Jag kände att alla barnen kom till tals och var medverkande i diskussionen. I slutet infinner sig ett visst intresse från en del av barnen och fokus kring dilemmat försvinner och andra saker blir mer intressant. Observationen måste avbrytas då ett barn plötsligt kommer inrusande och skriker att ett annat barn har fått näsblod.

6.1.1 Analys av videofilm

Det var intressant att ta del videofilmen där jag verkligen fick se hur delaktiga barnen var under mötet. Ögonen var stora och släppte inte fokuseringen på mig och Morgan. När Morgan börjar äta upp pepparkakorna, var alla barnen delaktiga i att kommentera: ”Björn, titta! Morgan äter upp alla kakorna!”. Bibbi och Erika var de barn som diskuterade mest i diskussionen kring Morgans beteende men resten av barngruppen med bland annat Adam kommer in i diskussionen. Här är en bit ur samtalet som följde:

Jag: Får man göra så här?

Bibbi: Nä, man måste först vänta tills man säger varsågoda och sen måste man dela upp så att det blir lika mycket.

Erika: Och man ska fråga om man får smaka en.

Jag: Jaha, det kanske Morgan inte visste. Visste du det?

Morgan: Pip!

Jag: Nähä, men man skulle dela med sig, det skulle man göra. Det är väldigt kloka barn det här Morgan. Man skulle dela med sig...

Bibbi: Så att det blir lika mycket.

Erika: Annars blir det orättvist.

Övriga barn: Jaa

Adam: Ja, som om han där...

Jag: Morgan?

Adam: ...ja, om han fick tre och du bara en så blir det orättvist.

Här ser jag att resten av barngruppen faktiskt är med i diskussionen trots att de kanske inte säger något. Jag ser att de tänker och lyssnar till vad kamraterna har att säga. En av dem är Frida som under hela mötet sitter iakttagande utan att säga någonting. Jag får en känsla av att hon känner igen sig i Morgans beteende och bearbetar det som kamraterna säger. Mitt i diskussionen kommer plötsligt Adam med en tanke varför Morgan gjorde som han gjorde. Jag ger Adam en motfråga och vänder samtidigt fokuset på Morgan igen, vilket gör att resten av gruppen åter fångas upp i diskussionen:

Adam: Jag vet varför kanske han ville göra det?

Jag: Varför då?

Adam: Han kanske var lite sugen?

Jag: Men får man lov att göra så även om man är sugen?

Övriga barn och Adam: Nää!

Bibbi: I alla fall inte på skolan.

Hanna: Inte hemma hos mig heller.

Jag: Får man göra så hemma? Får man göra som man vill hemma?

Samtliga barn: Nää!

Erika: Man får inte göra så någonstans.

Bibbi: Bara på sitt eget rum.

Jag: (Vänder mig till Morgan) Gör man så i Afrika?

Morgan: Pip! (Skakar på huvudet)

Jag: Nej och man gör inte så i Sverige heller.

Bibbi: Varför gör han så här då?

Här märker jag att samtliga barn fortfarande är delaktiga och fokuserade på scenen, men

koncentrationen kring ämnet börjar försvinna. Bibbi, Erika och Adam är de barnen som sitter i den främre raden och vill gärna komma längre fram. Barnen blir allt mer och mer intresserade av om det finns något mer i kofferten. Adam, reser sig även upp och försöker titta i kofferten men återvänder till sin plats efter tillsägelse ifrån mig. Jag väljer därför att avsluta mötet med att ta fram en sista pepparkaka och dela den med Morgan. Diskussionen fortsätter och handlar om att flera av barnen har busiga mjukisdjur hemma hos sig. Samtalen urartar en del och barnen kommer mer in på vilka husdjur de har hemma. Adam och David lämnar plötsligt sina platser och kryper under ett bord. De återtar sina platser efter en tillsägelse. Intresset kring ämnet har svalnat och Morgan läggs åter i kofferten. Barnen är ändå ivriga att få träffa Morgan igen vid nästa möte. Så här i efterhand tror jag att jag skulle ha kunnat bibehålla barnens intresse en stund till om jag inte varit så snabb med mina tillsägelser om att de skulle återgå till sina platser. Viljan på kontroll över en barngrupp kan bli för stor, vilket även här visade sig ta död på barnens intresse. Om jag istället hade vänt barnens uppmärksamhet på kofferten till något positivt och visat koffertens innehåll och hur Morgan bodde, hade jag säkert kunnat bevara deras koncentration ytterligare en stund. Morgan kunde t ex själv ha fått presentera sin bostad och på så sätt fått med barnen i diskussionen. Ibland kan kontroll även leda till något negativt, vilket det även gjorde i detta fallet.

6.1.2 Sammanfattande analys

Under detta möte känner jag att jag framförallt har fått svar på en av mina frågeställningar, den om vilka för- och nackdelar det finns i valet av handdocka. I och med att jag väljer att köpa en färdig handdocka, finns risken att barnen eventuellt känner igen den och detta kan leda till att barnen inte tar dockan på allvar. Samtidigt kan en igenkännande handdocka leda till att det skapas en gemenskap mellan barnen och mig, då barnen kan koppla samtalet vidare till sin egen vardag. Jag känner även att jag får svar på min frågeställning kring hur dockan kan användas som ett verktyg i arbetet med etik och moral bland de lägre skolåldrarna. Under mötets gång upptäcker jag att många av barnen ser ut att känna igen sig i Morgans uppträdande och att de med hjälp av diskussionen tillsammans med sina klasskamrater får tips kring hur man istället bör agera.

6.2 Resultat Möte 2 ”Morgan tar någon annans leksak”

Idag var även Lars och Kerstin närvarande. Det märktes att det var fredag, för barnen var okoncentrerade redan från början. Innan Morgan hann upp ur kofferten upptäckte Ida videokameran. Jag kände att barnen tappade fokus på mig och kofferten och blev istället intresserade av videokameran, en presentation av videokameran var oundviklig. Då jag kort hade presenterat videokameran plockade jag fram Morgan. Jag kände att fokus åter igen hamnade på mig och Morgan och jag fick med mig de flesta av barnen i samtalet. Bibbi var vid detta möte mest intresserad kring hur Morgan kunde röra sig och frågade vid ett tillfälle under mötet: ”Björn, var är din andra hand? Visst är det du som styr Morgan, annars skulle inte han kunna prata”. Barnen ville klappa Morgan efter mötet slut och detta blev ett trevligt avslut på det andra tillfället.

6.2.1 Analys av videofilm

På videofilmen ser jag att barnen är mer fokuserade än vad jag själv upplevde det som. Viss är barnen en aning ”spralliga” och samtalet urartar ibland och ämnet lämnas för en kortare stund för att istället handla om vilka egna leksaker barnen i gruppen har med sig. På videon ser jag även att många av barnen vid ett flertal tillfällen fokuserar på en nyckelring som Adam har på sig. Adams ointresse för Morgan och att han hellre fokuserar på nyckelringen tror jag har att göra med att Adam under andra tillfället inte sitter så nära scenen och därför tappar han fokuseringen på Morgan. På filmen ser jag att det är bara Bibbi som är delaktig när Morgan tar leksaksbilen. Övriga barn är fokuserade på Adams nyckelring men får åter fokus på Morgan då Bibbi plötsligt säger:

Bibbi: Björn, var är din bil?

Jag: Ja, den är väl här? Nämen, var är min bil?

Samtliga barn: Den är bakom din rygg!

Bibbi: Det var Morgan som tog den!

Då jag konfronterar Morgan är samtliga barns uppmärksamhet riktade mot mig och Morgan. Här följer en del av samtalet:

Jag: Får man lov att ta andras saker sådär?

Samtliga barn: Nää!

Jag: Varför inte det?

Erika: För annars snor man saker och då...

Hanna: Då kan man vara en tjuv.

Erika: ... och det kan vara dens jättefinaste sak och om man tar den kan någon bli jätteledsen.

Hanna: Då är man nästan som en tjuv.

(Johanna räcker upp handen)

Jag: Vad säger Johanna?

Johanna: Man kan låna.

Jag: Ja, det kan man göra.

Morgan: Pip!

Jag: Om du får lov att låna med den hem, och leka med den? Nej, det tror jag inte min mamma vill att du ska göra.

Jag: (Frågar Johanna) Menar du att man ska låna hem den?

Johanna: Nej, man kan låna den här!

Under den kommande delen av mötet är barnens fokusering väldigt låg och många av barnen vänder sin koncentration till något annat och känner att det är läge att avrunda. Jag tror att den låga koncentrationen hos barnen kan beror på att det faktiskt var jag som höll i det mesta av samtalet. Istället för att låta Morgan föra talan tyckte jag mig ha så mycket viktigt att säga så Morgan försvann under själva diskussionen. Detta var något som jag upptäckte först vid analyseringen av filmen och var inget som jag kände av under mötets gång. Om jag hade släppt in Morgan vid fler tillfällen, och gett honom ordet hade detta kanske bidragit till att jag åter hade fått barnens uppmärksamhet. Att man ofta pratar på och vill säga så mycket som möjligt tror jag är en vanlig företeelse hos vuxna, särskilt i samtal med barn. Istället borde vi stanna upp och faktiskt lyssna och reflektera kring vad barnen faktiskt säger. Detta är i och för sig lättare sagt än gjort.

6.2.2 Sammanfattande analys

Vad som är viktigt att tänka på då jag använder dockan som verktyg, var den frågeställningen som jag känner att jag fick svar på under det andra mötet. Under mötets gång så märker jag att det mest är jag som hörs under samtalet med barnen och Morgan kommer i skymundan. Om

jag istället hade använt mig mer av Morgan röst i samtalet med barnen, så hade jag kanske lyckats hålla barnens fokusering på en högre nivå än vad det nu blev. Som det var nu så hade jag Morgan direkt på min hand och Morgan befann sig under hela samtalet i mitt knä. Om jag istället hade använt mig av en mindre scen som jag gömt mig bakom, så hade barnen kanske inte reflekterat kring hur Morgan satt fast eller rörde sig. Samtidigt känner jag att en scen skulle kunna bidra till att kontakten med barnen skulle bli hämmad då jag inte får samma närkontakt.

6.3 Resultat Möte 3 ”Morgan ljuger”

Jag var inställd på att det kunde bli ganska pratigt i och med att tredje tillfället låg på en måndagsförmiddag och att det dåliga vädret gjort att barngruppen tillbringat rasten inomhus och inte varit ute som man brukar. Under mötet med barnen insåg jag att min intuition skulle komma att stämna och kaoset i barngruppen var nära under hela mötet. Samtalet kring vad barnen hade gjort under helgen fungerade bra tills alla hade sagt det de ville. Därefter var det svårt att få barnens fokus igen. Jag försökte att kommunicera med barnen men samtalet avbröts vid flera tillfällen då flera av barnen fokuserade på andra saker runt omkring. Kaoset var tillslut ett faktum. Jag anser ändå att barnen gav tecken på en förståelse och gav ett tydligt ställningstagande för att man inte ska ta saker som inte är ens egna.

6.3.1 Analys av videofilm

Även på filmen ser jag att barnen är oroliga i kroppen. Inledningsvis är barnen med i samtalet med Morgan. Jag märker att Frida under en lång stund sitter och betraktar Morgan och säger plötsligt: ”Björn, var är din andra hand?”. Jag blir först en aning förskräckt av frågan, mest för att fokuseringen på Morgan ska försvinna i och med att det ska komma fram att det är jag som styr honom och svarar: ”Morgan sitter på den, annars kommer han inte upp så ni ser honom”. Jag ser att Frida inte riktigt är nöjd med svaret, men då ett annat barn säger: ”Ja, precis som han gjorde förra gången” märker jag att hon släpper frågan. Det märks att barnen är trygga med Morgan då ingående frågor som man i början inte kanske skulle våga fråga nu kommer upp. Adam och David är väldigt rastlösa och klänger runt på varandra. Även tjejerna i gruppen är oroliga och snurrar på sina platser men har ändå ögonkontakt med mig och Morgan. Kaoset i barngruppen är åter igen nära. Adam börjar krypa runt i rummet och ställer sig vid ett tillfälle framför kameran och vinkar. Jag märker även att jag har svårt att få barnen

dit jag vill i diskussionen. Min första tanke var att detta berodde på att barnen inte fått springa av sig under rasten eller för att det var första dagen efter en helg, men jag inser så här efteråt att det även kan vara för att ämnet var för abstrakt. Vid de tidigare två tillfällena har ämnet kretsat kring materiella saker som varit en del i problemet. Barnen har på så sätt fått en tydligare visuell upplevelse av problemet. Här är problemet inte lika påtagligt, vilket troligtvis gjort att det varit svårt för barnen att förstå sambandet. Jag märker även att den största delen av tiden läggs på tillsägelse för att få barnen att sitta på sina platser. Återigen speglas behovet av kontroll i mitt agerande och barnen tröttnar och tappar åter igen fokuseringen. Jag tror så här i efterhand att mitt upplägg av mötet kan ha bidragit till att det blev pratigt. Inledningsvis fick ju barnen berätta vad de gjort i helgen, men så fort som dilemmat presenterats var min tanke att diskussionen enbart skulle handla om Morgans beteende. Detta fungerade inte då barnen fortfarande var inne i samtalet kring helgens aktiviteter. Kanske hade det varit bättre att avbryta diskussionen för en kortare stund och låtit barnen leka med Morgan en stund för att senare återsamla barnen och återgå till diskussionen kring Morgans uppförande? På så sätt hade jag med lekens hjälp gjort att Morgan åter fick barnens uppmärksamhet. Trots att det tredje tillfället blev pratigt, så ser jag ändå något positivt med dagens möte. Under min analys av videofilmen så märker jag att alla barnen i gruppen är delaktiga i samtalet kring vad som hänt under helgen. Vid flera tillfällen har barnen sina händer uppsträckta i luften, angelägna att få säga något. Något som istället blev det huvudsakliga för dagens möte, var att träna på att kunna vänta på sin tur och att man pratar i tur och ordning.

6.3.2 Sammanfattande analys

Under det tredje mötet så tappade jag riktningen på samtalet och diskussionen ledde till något helt annat än vad jag planerat och situationen var vid flera tillfällen kaotisk. Jag tror att mycket beror på mitt upplägg av mötet och att temat var för abstrakt för att barnen skulle kunna ta det till sig. Min förhoppning om att diskussionen enbart skulle handla om Morgans lögn fick en negativ utgång planeringsmässigt, men gav mig samtidigt en positiv känsla då jag upptäckte att alla barnen i gruppen var delaktiga i diskussionen kring vad de gjort i helgen. Något som jag lärt mig under mötets gång är att det är viktigt att alltid vara flexibel då det man planerat inte alltid går att genomföra.

6.4 Resultat Möte 4 ”Morgan har varit i slagsmål”

Jag kände att barnen var betydligt mer fokuserade än under gårdagens möte. Barnen var pigga och ivriga på att få träffa Morgan. Adam var fortfarande rastlös även under dagens möte, men var ändå fokuserad på Morgan under större delen av tiden. Christoffer var däremot inte alls intresserad av att vara med och låg och tittade i golvet under nästan hela mötet. Dagens möte var avslutningen på mina observationer och jag upplevde att barnen nu var mer säkra i sin roll med Morgan jämfört med första mötet. Redan från början var de intresserade av vad Morgan skulle hitta på idag. Jag märkte även att de som tidigare inte varit delaktiga i gruppdiskussionen, nu gjorde sina röster hörda.

6.4.1 Analys av videofilm

Det jag direkt ser under dagens möte är att tjejerna har placerat sig på ena sidan och killarna på den andra. Detta är något som troligtvis skett slumpmässigt och bandet avslöjar inte att det är någon tanke bakom barnens placering. Barnen vinkar in i kameran men släpper det så fort jag sätter mig vid kofferten. Då jag berättar att detta är sista mötet blir den spontana reaktionen hos barnen att de alla ropar: ”Nej!” och Erika sträcker sig mot kofferten och säger: ”Hejdå väskan!”. Bibbi är däremot ivrig och frågar om jag inte ska öppna kofferten. Jag har alla barnens fokus då jag öppnar kofferten. Följande dialog uppstår:

(Plockar upp Morgan ur kofferten.)

Jag: Nämen Morgan!

(Bibbi och Erika lutar sig fram mot kofferten för att se bättre.)

Jag: Nämen Morgan så du ser ut!

Ida: Ojdå!

Bibbi: Morgan!

(Morgan berättar vad det är som har hänt.)

Adam: Stackars Morgan!

Den efterföljande diskussionen handlar om barnen i barngruppen varit arga någon gång och vad de gjorde när de blev arga. Samtliga barn svarar ”ja” på frågan ifall de någon gång blir arga och några berättar vad de gör när de blir arga:

Hanna: Jag brukar gå in i vardagsrummet och ligga där.

Gustav: När jag blir arg går jag upp i min säng.

Erika: När jag blir arg blir jag alldeles röd i huvudet.

Hanna: Min lillasyster blir också röd.

Ida: När jag blir arg brukar jag gå och titta på mitt marsvin.

Bibbi: När jag blir så ledsen eller så, så brukar jag gå till vardagsrummet och titta på min hamster.

Adam: När jag blir arg så går jag och tittar på mitt marsvin.

Dialogen mellan mig och barnen fortsätter och när jag ställer frågan om det är någon som blivit arg när de blivit retade någon gång, räcker samtliga upp handen och många av barnen har egna upplevelser kring detta. Jag blir en aning ställd då Johanna plötsligt frågar om vi inte ska fråga Morgan om vem det var som retade honom. Då Morgan berättar att han slagits med sin kusin och att bråket handlade om en leksak vänder många av barnen fokus på hur det är med Morgan, hur pass skadad han är. Kerstin som inte sagt något under de tidigare mötena räcker plötsligt upp handen och berättar om en händelse direkt kopplad till Morgans upplevelse: "Jag blir arg ibland när min lillasyster tar mina leksaker." Fler barn, bl a David berättar om egna erfarenheter kring bråk kring syskon:

David: En gång har min lillebror bitit mig!

Jag: Vad gjorde du då? Slog du tillbaka?

David: Nej, jag försökte fasa undan honom.

I och med att jag märker att jag har med mig barnen i diskussionen väljer jag att gå vidare och vänder diskussionen till om det är okej att slåss och får även här gemensamt nej till svar. Då jag frågar om det finns andra alternativ till att slåss är alla barnen fokuserade i diskussionen och det kommer fram kloka förslag. Här följer två förslag ur samtalet:

Jag: Vad kan man göra istället för att slåss?

Adam: Man ska bara säga så här, du får inte slå mig för annars säger jag till Björn (mig), kanske.

Erika: Jag vet! Du får inte ha min leksak, får jag den eller jag säger till mina föräldrar.

Samtliga förslag som uppkommer handlar om att man på något sätt ska säga till någon vuxen.

Men då jag väljer att ändra alternativen och att det inte finns någon vuxen i närheten kommer följande svar:

Adrian: Då säger man bara sluta!

Ida: Eller struntar i det.

Erika: Bryr sig inte om det.

Hanna: Vänder sig om och går där ifrån.

Jag blir förvånad över att barnen faktiskt har andra alternativ tillgängliga och att man kan lösa problemet på egen hand, om det sedan efterföljs i verkligheten är en annan sak. Mötet avslutas med att Ida visar hur hon ser ut när hon är arg och skrynklar ihop sina ansiktsdrag så att hon blir röd i ansiktet. Vi avslutar med att samtliga barn får visa hur de ser ut i ansiktet när de är arga. Det blir en lustfylld avslutning på dagens möte. Innan Morgan läggs ner i kofferten vill alla barnen klappa honom och säga hej då, vilket blir ett fint avslut på mina observationer. Vid det fjärde mötet känner jag att kommunikationen med barnen fungerat bäst jämfört med mina tre tidigare möten. Samtidigt kan detta bero på att jag denna gång faktiskt valde att lägga fokus på Morgan istället för att ta mycket av den själv. Diskussionen flöt på av sig själv och den här gången var det Morgan som fick berätta och jag fungerade enbart som tolk för att förmedla hans ord till barnen, vilket visade sig vara en bra strategi.

6.4.2 Sammanfattande analys

Vid det fjärde och sista mötet märker jag att barnen är betydligt tryggare med Morgan än vad de var vid första mötet och att de alla snabbt tar kontakt då jag plockar upp honom ur väskan. Det fjärde mötet tycker jag ytterligare svarar på min frågeställning kring hur dockan kan fungera som ett verktyg i arbetet med etik och moral bland de lägre åldrarna, då jag med hjälp av Morgan skapar en intensiv förståelse hos barnen och med mötets tema tränar barnens empatiförmåga.

7 Diskussion

7.1 Värdering av arbetet i sin helhet

Det har varit både intressant och roligt att använda mig av handdockan som verktyg i min undersökning. Jag har sett prov på i barngruppen att det är ett lustfyllt verktyg att använda sig av i arbetet med etiska och moraliska frågor. Att använda sig av videokameran som metod har både sina för- och nackdelar men har i stort varit positivt för min del. Videokameran är oftast så pass liten att den inte upptar för mycket uppmärksamhet och stör på så sätt mindre. Så här i efterhand har jag funderat på om man skulle ha introducerat videokameran innan observationen började för att på detta sätt göra videokameran mindre intressant. Annika Månsson (2000) som också har använt sig av videokameran i sina undersökningar berättar att hon genom att presentera kameran innan undersökningen, tar bort barnens intresse för att lägga fokus på videokameran (Månsson 2000:114-115).

Något som jag även upptäckte under alla mina möten var att det som dockspelare gäller att vara flexibel. Oavsett hur mycket man eventuellt har planerat i förväg, kan diskussionen leda åt ett helt annat håll och då gäller det att vara flexibel och kunna styra upp situationen för att åter hamna på rätt kurs. Därför gäller det att du som pedagog har en tydlig grundplanering för det mål du vill uppnå och vart du vill komma för att lätt kunna komma tillbaka ifall diskussionen hamnar på ett sidospår.

I mitt val av docka, så känner jag att en mer mänsklig docka kanske skulle ha gjort att barnen lättare kunnat identifiera sig. Samtidigt känner jag att mötet med barnen blev lustfyllt och glädjande, då Morgan var en fågel och dessa två faktorer känner jag är minst lika viktiga i mötet med barn. Viveka Hagnell anser att barnets identifikation med dockan är viktig och säger följande: "Når identifikaşjonobjektet er ei dokke, lever barnet seg inn i det teaterdokka er og gjør, slik at det setter seg i teaterdokkas sted og lever med i hele dens ferd" (Hagnell genom Paulsen 1992:37). Samtidigt tar Paulsen (1992) upp att då teaterdockor används i förskolan så har de ofta formen av ett djur. Djuret brukar ofta ha ett humoristiskt och snällt uttryck och brukar vara framställda på ett mänskligt sätt så att barnen lätt kan identifiera sig med dem. Paulsen fortsätter med att berätta att man ofta framställer djur som människor eftersom det på så sätt avdramatiserar problemet och därmed inte skrämmer barnet att delta i diskussionen (Paulsen 1992:39). Trots att djurdockor ofta framställs på ett mänskligt sätt, så tror jag att barnen påverkas av den humoristiska bilden en djurdocka ändå ger. Jag tror själv

att djurdockor fungerar bättre i de lägre åldrarna (3-4år) än i de äldre. Bland äldre barn tror jag fokuset hamnar mer på det humoristiska än att identifiera sig med dockans handlingssätt.

Så här i efterhand har jag även upptäckt jag att jag la mycket tid på att tillrättavisa barnen, då jag i vissa fall ansåg att de inte var tillräckligt fokuserade och istället gjorde andra saker. Vid många av fallen fick jag säga till flera gånger innan barnen återgick till sina platser. Paulsen ger tips på att man även kan använda dockan till hjälp vid sådana situationer. Hon tar upp att om en pedagog säger till eleverna att vara stilla, är det inte säkert att de lyder och gör som pedagogen säger, men om istället dockan ber barnen att vara tysta för annars måste dockan gå hem sätter oftast barnen till rätta igen (Paulsen 1992:37) Om jag istället använt Morgan till hjälp vid mina tillsägelser, hade detta kanske gjort att jag fått ett helt annat gensvar ifrån barnen.

Då jag analyserat innehållet i mina observationer så har jag funderat kring hur jag startade mina möten med barnen. Hade det kanske varit bättre att samla barnen i en uppvärmningsövning för att på så sätt fått bort sprallet i benen, istället för att köra igång direkt? Lika så har jag funderat kring mina avslut. Skulle barnen kanske fått säga något kring dagens tema och på så sätt knutit ihop säcken? På så sätt hade jag även fått en repetition kring dagens innehåll och barnen hade fått möjlighet att reflektera kring mötet.

I valet av metod ser jag många positiva saker, men även några mindre bra. Något som jag finner positivt i mitt val att göra en deltagande observation är att jag själv kunnat styra kring innehållet i mina observationer. Jag har kunnat planera om och omstrukturera kommande innehåll, då jag inför varje nytt möte analyserat mina tidigare observationer. Något som jag anser ha varit mindre bra är att metoden är väldigt tidskrävande, då materialet i efterhand ska transkriberas och analyseras. Repstad (1993) tar även upp detta problem fast i koppling till bandupptagning vid intervju och skriver följande: "Det finns de som är skeptiska mot bandinspelningar eftersom det är synnerligen tidskrävande arbete att skriva ut dem. De menar att det är mer rationellt att anteckna, eftersom det spar tid efteråt och man får ett mer koncentrerat referat av intervjun" (Repstad 1993:64). En videoupptagning ger mig dock möjligheten att få hela bilden av observationen och inte bara det jag uppfattar för stunden, vilket en anteckning hade gjort. I och med att jag kan titta på videoupptagningarna flera gånger kan jag skapa mig en större förståelse kring det jag ser och inte bara det jag upplevde.

7.2 Uppnående av syfte och frågeställning

Mitt syfte med arbetet var att ta reda på om dockan kan fungera som ett verktyg i diskussionen kring etik och moral och jag känner genom min undersökning att jag har uppnått mitt syfte. Jag känner att dockan kan och bör användas vid flera olika undervisningsförhållanden. Enligt Paulsen (1992) kan dockan i stor omfattning fungera som förmedlare av både normer, förhållningssätt och kultur. Om dockan ska användas som ett pedagogiskt hjälpmedel bör den vara knutet till en tydlig målsättning för användandet. Beroende på denna målsättning kan dockan även användas i terapi, inläring av kunskap, eller i forskning kring våra egna åsikter om saker och ting. Det har även visat sig att barn med språk- och talsvårigheter med hjälp av dockan fått den assistans som de behövt för att öppna sig och våga prata. Att barnen kan identifiera sig med dockan är ännu en viktig förutsättning för att målsättningen ska kunna uppfyllas. Paulsen menar att detta antingen sker genom att dockan får de egenskaper som barnen önskar att de hade eller så får dockan de egenskaper som barnen har i verkligheten (Paulsen 1992:38,41-43). Detta känner jag även svarar på min frågeställning kring hur dockan kan användas som ett verktyg kring etik och moral bland de lägre skolåldrarna. Dockan kan fungera som ett verktyg för att klarlägga viktiga saker för barnet och göra problemen tydligare. Paulsen tar upp att via dockan kan barn och vuxna få utlopp för sina inre händelseförlopp och ställa frågor som annars inte skulle komma fram. Med dockans hjälp kan barnet få mod att försöka klä sina tankar med ord. Dockan kan även hjälpa barn att lära sig visa empati och kärlek emot andra människor genom dockan. Dockan är liten och barnet ofta en beskyddande roll och hjälper gärna dockan i olika situationer (Ibid:32-33). Detta var något som jag själv kände av under mina observationer, då många av barnen var måna om att få klappa och pyssla om Morgan efter varje möte.

Jag anser att jag fått svar på min frågeställning kring hur dockan kan fungera som ett verktyg i arbetet kring etik och moral då jag analyserat mina observationer och ser att i de fall där dockan är representerad och leder kommunikationen, så är barnens fokusering högre än de fall där dockan är bortkopplad och dialogen enbart sker med mig som vuxen. Med hjälp av dockan får den vuxne förmågan till att styra samtalet dit han/hon vill och barnens inställning påverkas av dockans yttranden. Det gäller att som vuxen ha uppsikt så att dockan inte tar över, vilket även Paulsen säger: ”Teaterdocka må imidlertid aldri helt erstatte kontakten mellom barnet og den voksne” (Ibid:37). Dockan kan få stor makt i en barngrupp och det finns händelser som berättar att små barn blivit så uppslukade i dockans spel att de enbart

gjort det dockan sagt till dem och vägrat att göra som den vuxne bett om (Ibid:36-37). Detta är också något som jag reflekterar över, då jag tänkt på att jag kanske skulle ha använt Morgan för att få barnen att återsamlas då kaoset infann sig. Det måste finnas en klar gräns för när dockan har ordet och när den vuxnes ord gäller.

Då jag sökt svar på mina frågor kring vad som är viktigt att tänka på då jag använder en handdocka och vilka för- och nackdelar det finns i valet av handdocka, så har jag förstått att det finns mycket att tänka på. Då dockan redan tidigt spelar en viktig roll i barnets liv måste detta hjälpmedel behandlas med respekt. Att inte ta dockan på allvar kan skada den vuxnes relation till barngruppen (Neuschütz 1984:81-82). Valet av docka spelar stor roll och fel docka vid fel tillfälle skapar mer förvirring än nytta för barnen. Precis som Paulsen (1992) tar upp så har jag förstått att det är viktigt att barnen har möjlighet att identifiera sig med dockan och om barnen inte får den möjligheten, fångas inte deras uppmärksamhet och därigenom inte deras intresse heller (Paulsen 1992:37-39).

7.3 Framtida forskning och möjligheter

Om jag skulle ha fått möjlighet att göra om min studie, så hade jag först och främst valt att lägga observationen under en längre period för att på så sätt få en ännu mer tillförlitlig bild av att arbeta med dockan som ett verktyg. Något som jag skulle finna intressant att forska vidare kring är vilket förhållande barn har till dockan sett ur ett genusperspektiv. Innehåller pojkarnas lekar med actionfigurer/actiondockor inte samma träning inom empati som flickorna lek i dockvrån och kan detta bero på att berättelsen kring actionfigurerna redan är påhittad och det finns regler som därför måste följas?

Dockan har inte bara skapat en inlevelse hos de barn som deltog i min observation, utan även jag har fått en stark upplevelse av att använda dockan som ett verktyg. Dockan är något som jag kan tänka mig att använda mig vidare av och finna nya användningsområden kring i mitt blivande yrke som dramapedagog då jag nu skapat mig en förståelse kring de fantastiska möjligheter som dockan kan ge.

För att återknyta till min inledning och det jag tog upp där, så kan jag så här i efterhand förstå varför handdockan inte används mer i skolverksamheten än vad den gör. Rädslan och okunskapen hos pedagogerna är inte obefogad, utan kan förstås helt och hållet i och med alla direktiv och råd som bör följas. Jag tror även att det beror rädslan för att inte ha kontroll över situationen mellan sig och eleverna, som gör att dockan inte används i större

utsträckning. Även om jag som pedagog fysiskt styr dockan, så kan du dock aldrig fullt ut kontrollera kommunikationen mellan barnen och dockan. Men efter att ha satt mig in i och sett dockans oändliga möjligheter ser jag dessa hinder som något vi måste ta oss över. Vi måste våga lägga vår tillit till den varelse som från det att barnet börjar tala är barnets käraste ägodel och dess koppling till verkligheten. Dockans möjligheter är för betydelsefulla för att inte tas tillvara.

Något att längta efter – är det inte vad vi vill ge åt våra barn? En saga, ett dockspel, en riktig teater – vad vi än väljer, kan vi vara förvissade om att barnen kommer att uppskatta det! /.../ Ge dockan liv! Spelet kan börja! (Neuschütz 1984:63-64).

Litteraturförteckning

Borin, Jörien & Hammarstrand, Olle. (1973). *Dockteater i skolan*. Kristianstad: Hermods

Chaib, Christina. (2000). Livet på scen förbereder det verkliga livet – om betydelse av unga människors teaterskapande. 55-70. Ur Helander, Karin. (red), *Barn- teater- drama*. Stockholm: Stockholms universitet

Forsberg-Ahlcrona, Mirella. (1991). *Ta handdockan - Lek-Skapande-Fantasi*. Trelleborg: SkogsBoktryckeri AB

Erberth, Bodil & Rasmusson, Viveka. (2003). *Undervisa i pedagogiskt drama*. Lund: Studentlitteratur

Järleby, Anders. (2005). *Spela roll – kreativt lärande med teater och drama*. Skara: Pegasus

Månsson, Annika. (2000). *Möten som formar: Interaktionsmönster på förskola mellan pedagoger och de yngsta barnen i ett genusperspektiv*. Malmö: Lärarutbildningen, Malmö Högskola

Neuschütz, Karin. (1984). *Ge dockan liv – om barn och dockteater*. Falun: Dala-Offset AB

Patel, Runa & Davidson, Bo. (2003). *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Paulsen, Brit. (1992). *Når dokkene tar ordet – teaterdokter i pedagogiske sammenhenger*. Oslo: Engers Boktrykkeri A/S

Rubinstein Reich, Lena & Wesén, Bodil. (1986). *Observera mera!*. Lund: Studentlitteratur

Repstad, Pål. (1993). *Närhet och distans – kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Utbildningsdepartementet. (1994). *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna - Lpo94 – Lpf94.*

Zackari, Gunilla & Fredrik Modigh. (2000). *Värdegrundsboken – om samtal för demokrati i skolan.* Stockholm: AB Danagårds Grafiska

Uppslagsböcker

Nordstedts stora svenska ordbok. (1995). England: Clays Ltd

Brev till föräldrarna

Till föräldrarna med barn i förskolklassen på -----

2005-11-24

Hej alla föräldrar!

Jag heter Björn af Forselles och har tidigare under v 38-41 gjort min praktik i förskoleklassen på ----- . Jag håller just nu på med att skriva mitt examensarbete som handlar om Etik och moral med dockan som verktyg.

I min undersökning skulle jag vilja använda era barn för att göra en avslutande observation kring barns sätt att utveckla sin förmåga att hantera och behandla olika värderingsfrågor. Jag kommer att besöka barngruppen vid fyra tillfällen (4 * 20min) och kommer vid dessa tillfällen att spela upp fyra fristående händelser med hjälp av teaterdockor. Tillsammans med barnen kommer dessa dilemman sedan diskuteras och med barnens hjälp ska konflikten som uppstår försöka hanteras. För att jag lättare ska kunna analysera innehållet efteråt, kommer observationerna att videofilmas. Resultatet kommer att redovisas i form av en uppsats som kommer att läggas upp i januari -05.

Jag garanterar givetvis att inga namn kommer att nämnas i uppsatsen och att videobanden förstörs när uppsatsen är färdig.

Om ni **inte** vill att ert barn ska vara med i gruppen som observeras, var vänlig och meddela detta till ----- eller ----- **senast tisdag 29 november -05.**

För att kunna genomföra min undersökning behöver jag er tillåtelse.

Jag ser fram emot att få träffa era barn igen.

Med vänlig hälsning
Björn af Forselles

JA, det är ok att mitt barn deltar i undersökningen

.....
Förälders underskrift

Abstract

This essay is a study about if the puppet can be used as a tool when you work with the questions of ethics and morality. My intention is to see if the puppet can be used as a tool to make a perceptible with issues connected to ethic and morality with children in pre-school. The starting point will be a short discussion about how ethic and morality are presented in the school environment of today. There will also be a discussion about the importance of the choice of the hand-puppet and how this can effect the communication with the children.

In the second part of my study I'll make a summery of my observations with the hand-puppet in a pre-school. The observations are connected to four different questions about ethic and morality. The major point in my observation is the communication between the puppet and the children, and if and how this can be used to solve different important issues. In the end I will pin point some significant issues of what you as an educationalist, should consider in your use off a hand-puppet. I hope this essay will open your eyes for the marvellous possibilities that lie in the wonderful world of the puppet-theatre.

Keywords: Alternative method, ethic, morality, puppet, puppet theatre